

V. Buzás Andrea ETANOL SZERETŐI

Betemetem Grószai eres és fonnyadt kézfejét, koszorút is húzok rá, meg virágokat. Mire hazaérek, már a konyhában áll. A nadrágkosztümben dolgozik, amiben temettük. Gyors mozdulatokkal vágja a vöröshagymát, amikor észrevesz, kitörli

szeméből a könnyet, aztán magyarázni kezd. *Keresztbe vágd a hagymát, anyukám, elég csak keresztbe. Rusztikusan kell főzni*, szipogja, és a hagymát a sercegő zsírra kotorja. Felcsap az édeskés illat, ő meg a kredenchez lép, meghúzza a pálinkás üveget. *Nincs sok időm*, mondja. *Vissza kell feküdnöm...*

Felriadok, csatakos hálóingben zihálok. Előkotrom a boros üveget, amit az ágyneműtartóba rejtettem. A pincében találtam, zamatos Trollinger. Trollinger *mit Lemberger*, javítana Unkel Karl, a sváb rokon. Mert a Lembergertől testes ám a lé...

Nehezen alszom vissza, reggel rosszkedvűen ébredek.

nem volt jó anyánk

Marha szeszély van bennem, tudom, de itt, Grószai házában alig bírom anyát elviselni. Nyár elejétől azon igyekszik, hogy átvegye a szerepét, hiába, átkozottul nem sikerül neki. Grószai elegáns volt, szinte helyből csinált mindent, anya meg csipog, izzad, szaladgál, időzavarban van. Sütiket akar, kétféle menüt, közben körülöttünk ugrál. Mire jó ez? Soha nem verejtékezett a konyhában. Én anyát akarom vissza, az én kétbalkezes, ügyetlen anyámat! *Nem voltam jó anyátok!* Igaza van. Nem volt jó anyánk. Majdnem azt mondtam, így szoktunk meg.

Most viszont szinte kellemes, csak ritkán veszekszünk. Tegnap levelet égettünk, mint régen Gróapóval. Emlékszem, amikor a pingpong asztalnak lebetonoztatta a földet. Beletenyereztünk a friss betonba, belevéstük a dátumot is, 2001.05.23. Azóta is tenyerének mélyedéséből isznak a tengelicék. Mindig azt mondta:

– Vigyázz, kisleányom, a mater familias kemény asszony. Ha azt mondja, ebéd, nem felelheted, hogy mindjárt, hanem rögtön megjelenysz az asztalnál!

– Papucs vagy, Gróapó! Apa is mondta!

– Eh, apád! Egy férfi nem fitogtatja az erejét.

Gróapó filozófus volt, társasági remete. Szent Ferenc, aki egy nyisszantással elvágta a csirkék nyakát. Látszott, szerette Grószai akkurátusságát, ügyességét, azt, amit teremtett köré.

Pete Georgiev, flickr.com

Azt hittem, ismerem őket – a nagyszüleimet. Főleg Grószit, aki sűrű szövésű lelkével bivalysúllyal állt a valóság talaján. Fogalmam se volt, hogy egész életében vezekelt, és megvonással ostromozta magát. Azt se sejtettem, hogy Gróapó nagyvonalúsága mögött valójában tehetetlenség munkált, mert sose tudtak mit kezdeni egymással.

De megtaláltam a történetüket. És ezáltal az enyémet, meg anyáét is.

Közben baromiakat csatangolok a határban. Magamhoz veszek egy pincehideg Trollingert meg Grószit számozott füzeteit, leülök a földút szélére, aztán iszom a sorokat.

gáláns mondat

Idegen földbe születünk mind. Ezt Kövesi mondta, miután bemutattam a családnak. Gáláns mondat volt, felszabadító. Tarackkal álcázott árkok közt bukdácsolunk, ahol borítékolt a pofára esés – mondta. De ami néhány év múlva történt velünk, arra egyikünk se számított. Ő évekig hallgatásba meredt, én a piához menekültem.

Grószival, talán a vérség okán, de hasonló az ízlésünk. Időnként szívesen lépek olajra egy-egy üveg vörösborral én is... Ellazít, kiold a nyelv frivol játéka, a kortyonkénti mámor...

Egyébként nem tudtam Grószai piás korszakáról, hogy ilyen nagyban nyomta.

Évekig formálódott bennem a vele vagy nélküle válasz – írja egy '67-es füzetben. – Fogcsikorgató küzdelem volt ez, ám a frigy megkötött. De mi más tehettem volna, ha az önvád csak a tajtrészségben tompult? És lettünk ketten egy testté, én – és az Etanol. De szadista vágya egyre többet akar. Gyakran hátborzongató dolgokra kényszerít, és Kövesi szerint időnként már az elmém fölött is átveszi az irányítást. De nincs más választásom. Kell innom.

Mert tudom én, hogy megvetéssel hordtam, haraggal tápláltam azt a kis életet. És ez a harag a születése után se múlt. Szép csecsemő volt, formás, Kövesi színeit hordta, de énbőlöm agressziót váltott ki. Titkolnivalót, szégyenletest. Mert anyánk hiába itatta velünk a vértisztító körtelevél teát, ittuk literszámra, hisz tisztátalannak tartott minket is, akik az ő megfertőzött testéből eredtünk.

Hans-Wernernek, Grószai izákos nagyapjának neve eddig se csengett jól az utódok fülében. De arról most olvastam először, hogy ha ivott, megerőszakolta Ernát és Rosvitát, a saját lányait. Grószai nagyanyja ilyenkor magára zárta az ajtót, és hallgatott. Hallgatott akkor is, amikor Rosvita, Grószai anyja 13 évesen terhes lett. Meg is szülte a gyereket, de kitudódott a dolog, és a náci megölték a kicsit, mert vérfertőző kapcsolatból született.

Rosvita megszegyenyített testében később még három gyerek fogant, immár törvényesen, de büntudattal hordta őket is, szégyennel tele, akár azt az első, apjától fogant gyereket.

Kövesi mégiscsak áztatott. Mert hogyan is lehetne idegen az a föld, amiből vétettem? Abban persze igaza volt – olvasom egy '72-es füzetben –, hogy ők aztán becsukják maguk mögött a kiskaput, temetetlen gödreiket meg hátrahagyják nekünk...

...Nem éreztem, hogy elővigyázatosnak kell lennem. Nem motoszkált bennem semmiféle rossz érzés. Csak a vágy volt erős, hogy Füreden legyek. A kiállításon, ahová négy képemet is beválogatták...

Rámeredek a kiírt, szálkás betűkre, és nem akarom elhinni. Miii!? Grószai? Képei? Kiállításon? Igaz lenne, hogy az a tétova, de mégiscsak szenvedély, ami a Képzőművészetre vitt, már Grósziban elkezdődött? Éppen őbenne, akinek jeges tekintete olyan sokszor tette futóhomokra az ötleteimet? Azt hittem, szart mindenre, ami a kerítésén túl történt, hogy simán csak túlélni akart a maga teremtette rendben és kiszámíthatóságban!

Grószaiék halott gyerekéről persze én is hallottam. Tudtam, hogy kiesett az ablakból, mielőtt anya megszületett. De arról fogalmam se volt, hogy ezalatt ő kiállításának megnyitójára utazott! Ez után – talán 1966 környékén – nagyszüleim ki is költöztek a Bakáts téri lakásból, aztán Grószai soha többé nem tette be a lábát Pestre. Nálunk például sose járt. Azt hittem, csak mert rigolyás különnc, megveszekedett csodabogár.

erős bennem a vágy

Az első festőállványomat is Gróapótól kaptam. Ő vette észre, hogy erős bennem a vágy úgy lerajzolni valamit, ahogy még senki se látta. *Nézd, anya, ez itt a kályhacső... Az a két lyuk a szeme, az ajtó a szája, és úgy zabálja a fát, ahogy Gergő a szalmakrumplit... Olyan, mint egy vasember... Ez meg a német dédi kézfeje, eres és fonnyadt, mint egy kelkáposztalevél...*

Steven Duong, flickr.com

És most, Grósz halála után pár hónappal úgy forgatom a füzeteket, akár az én privát megváltástörténeteimet. Mintha nem alulról, hanem felülről kapna megvilágítást minden. Máshová esnek az árnyékok, a fények, máshová hajdani rossz hangsúlyai, eszelős tekintete.

...Elégettem a vázlatokat, ecseteket, festményeket, meghívókat – emlékszik halála előtt tíz évvel azokra az évekre, utolsó bejegyzéseinek egyikében. – Úgy dobtam a lángok közé a kiállított darabokat, ahogy a falábát veti tűzbe az ember. Azt hittem, hatvanéves koromra kihűlt, hamuvá lett minden. De ebben a lányban megmaradt a parázs. Nem akarom megpíszkálni, nem akarom, hogy lobbanjon...

új kifejezőmód

Azt hiszem, kiköltözöm Grósziek házába. Anya nem fogja megtagadni magát, hamarosan újra megismer valakit, akivel valószínűleg össze is költözik, aztán majd hónapokig felénk se néz. Nemhogy palacsintasütés meg túros csusza taréjos sonkával, ahogy az öcsémrel szeretjük. Én viszont diófát akarok. Gumicsizmát, sarat. Találtam egy öreg deszkát Gróapó pajtájában. Valamit megmozdított bennem... A fa elszíneződéseiben, erezetében, véletlen karcaiban hirtelen erős, misztikus fény villant. Valami egészen új kifejezőmód lehetősége. A pénz nem érdekel, kevés kell, és talán valami pályázatot is nyerek...

Kinyitom az ablakot, a kertben szentjánosbogarak fénylenek. Hirtelen nevetnékem támad. A világ világosságai... Tudom, nagyívű gondolat ez ide, de hát a bolond világ józan ellenpontjai se vakító fénycsózával érkeznek. Gyerekes boldogság ömlik szét bennem, Évácska érezhette így magát a Paradicsomban. Ám a következő pillanatban már a kígyóval viaskodom én is. Az ágyneműtartóból kúszik felém...